

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ
БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш. УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ ЖӘНЕ
ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ**

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КОМИТЕТ НАУКИ
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ И ЭТНОЛОГИИ ИМЕНИ
Ч.Ч. ВАЛИХАНОВА**

**«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ 1930-ШЫ ЖЫЛДАРДАҒЫ ЖАППАЙ
АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАЗАҚТАРДЫҢ ШЕКТЕС
АУМАҚТАРҒА МӘЖБҮРЛІ ҚОНЫС АУДАРУЫ: ЗАМАНАУИ
ТҮСІНУ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМИ БАҒАЛАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция**

МАТЕРИАЛДАРЫ

8 қыркүйек 2022 ж.

МАТЕРИАЛЫ

**международной научно-практической конференции
«МАССОВЫЙ ГОЛОД 1930-Х ГОДОВ В КАЗАХСТАНЕ
И ВЫНУЖДЕННЫЕ ОТКОЧЕВКИ КАЗАХОВ НА
СОПРЕДЕЛЬНЫЕ ТЕРРИТОРИИ: ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОГО ОСМЫСЛЕНИЯ И НАУЧНОЙ ОЦЕНКИ»**

8 сентябрь 2022 г.

Алматы, 2022

ӘОЖ 94 (574)
ҚБЖ 63.3 (5Қаз)
Қ 18

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының Ғылыми кеңесі баспаға ұсынған. АР08856865 «XX ғасырдың 30-жж. басындағы жаппай ашаршылық кезеңіндегі Орта Азия республикалары мен Ресейдегі қазақ көшпелілері: орналасуы мен бейімделуі» жобасы аясында жарияланды.

Рекомендовано к печати Ученым советом Института истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова. Издано в рамках реализации проекта АР08856865 «Казахские откочевники в республиках Средней Азии и России в период массового голода начала 30-х гг. XX века: пребывание и адаптация»

Редакциялық кеңес:

Қабылдинов З.Е., Құдайбергенова А.И., Мұсағалиева А.С., Қозыбаева М.М.

Құрастырушылар:

Құдайбергенова А.И., Исенов Ө.И., Бекенова А.А.

Пікір жазғандар:

Мұхатова О.Х. – тарих ғылымдарының
докторы, профессор

Бекмағамбетов Р. – тарих ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессор

«Қазақстандағы 1930-шы жылдардағы жаппай ашаршылық және қазақтардың шектес аумақтарға мәжбүрлі қоныс аударуы: заманауи түсіну және ғылыми бағалау мәселелері» = «Массовый голод 1930-х годов в Казахстане и вынужденные откочевки казахов на сопредельные территории: проблемы современного осмысления и научной оценки»: халықар. ғылыми-тәжірб. конф. мат-ры / Құраст. А.И. Құдайбергенова, Ө.И. Исенов, А.А. Бекенова. – Алматы: «Мадияр» ЖК, 2022 ж. – 324 б. [каз. и русс. яз.].

ISBN 978-601-06-7096-9

Бұл жинаққа Алматы қаласында 2022 жылдың 08 қыркүйегінде болып өткен «Қазақстандағы 1930-шы жылдардағы жаппай ашаршылық және қазақтардың шектес аумақтарға мәжбүрлі қоныс аударуы: заманауи түсіну және ғылыми бағалау мәселелері» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары енгізілді.

Жинақ гуманитарлық ғылымдар саласындағы мамандарға, жоғарғы оқу орындарының студенттері мен магистранттарына, оқытушылар қауымына, сондай-ақ ел тарихын сүйер көпшілікке арналған.

В сборник вошли доклады участников Международной научно-практической конференции «Массовый голод 1930-х годов в Казахстане и вынужденные откочевки казахов на сопредельные территории: проблемы современного осмысления и научной оценки», состоявшейся в г. Алматы 8 сентября 2022 года.

Сборник предназначен для специалистов в области гуманитарных наук, студентов и аспирантов высших учебных заведений, профессорско-преподавательского состава, а также для широкой публики, интересующей историей страны.

МАЗМУНЫ/СОДЕРЖАНИЕ

АЛҒЫ СӨЗ.....	3
Қабылдинов З.Е.	
ҚҰТТЫҚТАУ СӨЗ.....	5
Рынков В. М.	
ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО.....	8
Абиля Е.А.	
ГОЛОД И СОВЕТСКАЯ ВЛАСТЬ	10
Курманов З.К.	
О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ КАЗАХСКОГО ГОЛОДОМОРА И	
БЕЖЕНСТВА В КЫРГЫЗСТАНЕ	19
Аяган Б.Г.	
КАЗАХСКИЕ ОТКОЧЕВНИКИ ПО МАТЕРИАЛАМ АРХИВОВ	
КЫРГЫЗСТАНА.....	27
Бәкір Ә.Қ.	
МҰСТАФА ШОҚАЙ ТҮРКІСТАНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ	
САЯСАТТЫҢ ҚАТАЛ СЫНШЫСЫ	40
Аблажей Н.Н., Балтабаева К.Н.	
МАССОВОЕ ВОЗВРАЩЕНИЕ КАЗАХОВ ИЗ СИНЬЦЗЯНА В	
КАЗАХСТАН ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ 1950-Х – НАЧАЛЕ 1960-	
Х ГГ.	50
Боранбаева Б.С., Сарсенбаева Ф.Е.	
ОРАЛ, БӨКЕЙ ГУБЕРНИЯЛАРЫНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ	
ЗАРДАПТАРЫ (БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСТЫҚ АРХИВ	
ҚҰЖАТТАРЫ НЕГІЗІНДЕ).....	58
Жүсіп С.А.	
ГОЛОД 1930-Х ГОДОВ В КАЗАХСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ	
ПЕРЕОСМЫСЛЕНИЯ И НАУЧНОЙ ОЦЕНКИ.....	66
Құнапина Қ.Қ., Қамысбаева Қ.Б., Нұрбаева А.Д.	
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ XX Ғ. 30 АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ОРТА	
МЕКТЕП БАҒДАРЛАМАСЫНДАҒЫ ОҚЫТЫЛУЫ МЕН	
ПРОБЛЕМАЛАРЫ	77
Пасилов Б.А., Пасилова Г.	
ЗЕМЕЛЬНО-ВОДНАЯ РЕФОРМА И КОЛЛЕКТИВИЗАЦИИ	
В УЗБЕКСКОЙ ССР: СЛОМ ТРАДИЦИОННОГО ЗЕМЛЕ-	
ПОЛЬЗОВАНИЯ И «СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ»	
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	81
Ишанходжаева З.Р.	
КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИЕ УЧРЕЖДЕНИЯ В	
УЗБЕКИСТАНЕ В 1920-1930-Е ГГ.	88

Балтабаева К.Н. ВЫНУЖДЕННЫЕ БЕЖЕНЦЫ И ПРИНИМАЮЩИЙ СОЦИУМ.....	92
Эргашев Ш. СТАЛИНСКИЙ «ВЕЛИКИЙ ПОВОРОТ» И ЕГО ПОСЛЕДСТВИЯ.....	103
Козина В.В., Джумабеков Д.А. О ГОЛОДЕ В ЦЕНТРАЛЬНОМ КАЗАХСТАНЕ В 1930-Х ГОДАХ И ЕГО СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИХ ПОСЛЕДСТВИЯХ...	107
Борбасов С.М. XX Ғ. 30-ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚҚА ҚАРСЫ ҮЗДІКСІЗ СОҚҚЫ.....	117
Мұхатова О.Х. ҚАЗАҚСТАНДА БОСҚЫНШЫЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫН ЗЕРТТЕУ.....	122
Төлекова М.К. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ШАРУАЛАР КӨТЕРІЛІСТЕРІ ЖӘНЕ БОСҚЫНШЫЛЫҚТЫҢ СЕБЕП-САЛДАРЫ.....	129
Қалшабаева Б.К. 1930 ЖЖ. АШАРШЫЛЫҚПЕН БАЙЛАНЫСТЫ ҚАЗАҚТАРДЫҢ ОРТА АЗИЯҒА ҚОНЫС АУДАРУЫ.....	137
Сапанов С.Ж., Абдулов А.Д. АТЫРАУ ӨЛКЕСІНІҢ ТАРИХЫНАН. ҚАЗАҚСТАННАН КЕТУГЕ МӘЖБҮР БОЛҒАН ҚАЗАҚСТАНДЫҚ БОСҚЫНДАР (1916- 1930 ЖЖ.).....	144
Айдарбаева Р.К. ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ӨҢІРІНДЕГІ БОСҚЫНШЫЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӨНІНДЕ (XX Ғ. 30-ЖЖ.).....	148
Калтаева Д.А. 1930 ЖЫЛДАРДАҒЫ СЫР БОЙЫНДАҒЫ НӘУБЕТТІ ЖЫЛДАР САЯСАТТЫҢ САЛДАРЛАРЫ АРХИВ ІЗДЕНІСІНДЕ	154
Құдайбергенова А.И. АШАРШЫЛЫҚ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ БОСҚЫНШЫ- ЛЫҚ: ӨЗБЕКСТАНҒА ҚАШҚАН ҚАЗАҚ БОСҚЫНДАРЫ (1929- 1933 ЖЖ.).....	157
Абдуллина Ж.О. ЗҰЛМАТ ЗАМАННЫҢ ЗОБАЛАҢЫ: МҰХИЯДИН МЕНДІБАЕВ.....	167
Мамытова С.Н. ТРАГЕДИЯ «ОТКОЧЕВНИКОВ» СЕВЕРНОГО И СЕВЕРО- ВОСТОЧНОГО КАЗАХСТАНА В 30-Е ГОДЫ XX ВЕКА В ИСТОЧНИКАХ.....	171

Козыбаева М.М.	
СПЕЦИФИКА РАЗМЕЩЕНИЯ И ТРУДОУСТРОЙСТВА КАЗАХСКИХ ОТКОЧЕВНИКОВ В НАЧАЛЕ 1930-ГГ. НА СОПРЕДЕЛЬНЫХ ТЕРРИТОРИЯХ РОССИИ.....	178
Нургазиев А.А.	
1920-1930 ЖЖ. ЗОБАЛАҢ: ТАҒАНИАЗҰЛЫ ҚОЖАХМЕТ ӘУЛЕТІНІҢ АТА ҚОНЫСТАН АУА КӨШУІ, ТАҒДЫР ТӘЛКЕГІ	186
Бұлғауов Ш.Т., Мұқанова Г.К.	
АДАЙЛАРДЫҢ ЖАППАЙ ҚАЙТЫМСЫЗ КӨШІ-ҚОНЫНА БАЙЛАНЫСТЫ АЛАШ ДИПЛОМАТИЯСЫН ЗЕРТТЕУДІҢ КЕШЕНДІ ТӘСІЛІ, 1920-1930 ЖЖ. /АРХИВ КӨЗДЕРІНЕН	193
Стамшалов Е. И.	
XX ҒАСЫРДЫҢ 20-30 ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ОҢТҮСТІК-ШЫҒЫС ӨңІРІНДЕГІ ҚАРУЛЫ БОСҚЫНШЫЛЫҚ КӨРІНІСТЕРІ	201
Байдалы Р.Ж.	
ҚАРАҚАЛПАҚ ЖЕРІНЕ ҚОНЫС АУДАРҒАН ҚАЗАҚ БОСҚЫНДАРЫНЫҢ ҚОНЫСТАНУЫ МЕН БЕЙІМДЕЛУІ.....	209
Бекмагамбетова М.Ж., Бекмагамбетов Р.К.	
КООПЕРИРОВАНИЕ КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ В УСЛОВИЯХ ГОЛОДА 20-Х ГГ. XX В. КАЗАХСТАНЕ	218
Кубеев Р.Д.	
О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ГОЛОДА 1930-Х ГОДОВ В КАЗАХСТАНЕ (ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЗОР).....	225
Боранбаева Б.С., Жаманова Ж.Е.	
ОРАЛ ӨңІРІНДЕГІ КҮШТЕП ҰЖЫМДАСТЫРУ: АРХИВ ҚҰЖАТТАРЫНДА	232
Черепанов К.В.	
МАССОВЫЙ ГОЛОД - ПРЯМОЕ И НЕИЗБЕЖНОЕ СЛЕДСТВИЕ «СТРОИТЕЛЬСТВА КОММУНИЗМА».....	239
Исенов Ө.И., Сартаев Р.	
1930 ЖЫЛДАРДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АШАРШЫЛЫҚ...	245
Исенова С.И.	
АҚТӨБЕ ӨңІРІНДЕГІ 1930 ЖЖ. НӘУБЕТ	254
Қабыл А.Ә.	
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ОҢТҮСТІГІНДЕГІ АУА КӨШУ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ҚАЙТА ОРНАЛАСТЫРУ МӘСЕЛЕСІ	261
Исенов Ө.И., Қайырғали Н.	
ҚЫСПАҚТАҒЫ КӨШПЕЛІЛЕР: ХАЛЫҚ НАРАЗЫЛЫҒЫ МЕН ЖАППАЙ КӘМПЕСКЕЛЕУ	271

Исенова Г.Б.
КОСТАНАЙ Өңіріндегі 1930 жж. ашаршылық және
оның зардаптары278

Байдалы Р.Ж., Касымов К.М.
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ 1927-1928 жылдардағы астық
дайындау науқанының дағдарысы және оның
нәтижелері.....288

Исенов Ө.И., Зулгариев Р.Д.
КЕҢЕСТІК ҰЖЫМДАСТЫРУ САЯСАТЫ: ҚОНЫСЫНАН
АУҒАНДАР МЕН АШЫҚҚАН ЖҰРТ.....298

Бектұрғанов Қ.Б.
МҰСТАФА ШОҚАЙ ЖӘНЕ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ
АШАРШЫЛЫҚ.....307

«Қазақстандағы 1930-шы жылдардағы жаппай ашаршылық
және қазақтардың шектес аумақтарға мәжбүрлі қоныс
аударуы: заманауи түсіну және ғылыми бағалау мәселелері»
атты халықаралық ғылыми-тәжірбиелік конференцияның
ҚАРАРЫ 315

РЕЗОЛЮЦИЯ международной научно-практической
конференции на тему: «Массовый голод 1930-х годов в Казахстане
и вынужденные откочевки казахов на сопредельные территории:
проблемы современного осмысления и научной оценки»318

**Ш.Ш. УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ ЖӘНЕ
ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ**

**ИНСТИТУТ ИСТОРИИ И ЭТНОЛОГИИ ИМЕНИ
Ч.Ч. ВАЛИХАНОВА**

**«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ 1930-ШЫ ЖЫЛДАРДАҒЫ ЖАППАЙ
АШАРШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҚАЗАҚТАРДЫҢ ШЕКТЕС
АУМАҚТАРҒА МӘЖБҮРЛІ ҚОНЫС АУДАРУЫ: ЗАМАНАУИ
ТҮСІНУ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМИ БАҒАЛАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты
республикалық-тәжірибелік конференцияның материалдары.
8 қыркүйек 2022 ж.**

**Материалы республиканской научно-практической
конференции «МАССОВЫЙ ГОЛОД 1930-Х ГОДОВ В
КАЗАХСТАНЕ И ВЫНУЖДЕННЫЕ ОТКОЧЕВКИ КАЗАХОВ
НА СОПРЕДЕЛЬНЫЕ ТЕРРИТОРИИ: ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОГО ОСМЫСЛЕНИЯ И НАУЧНОЙ ОЦЕНКИ» .
8 сентября 2022 г.**

**«Мадияр» ЖК типографиясы
Типография ИП «Мадияр»**

**Теруге 10.10.2022 берілді. Басуға 12.10.2022 қол қойылды.
Пішімі 70*100 1/16. Қаріп түрі «Times New Roman»
Офсеттік қағаз. Офсеттік басылым. Шартты баспа табағы 20,25
Таралымы 500 дана.**

**Сдано в набор 10.10.2022. Подписанов в печать 12.10.2022.
Формат 70x100 1/16. Гарнитура «Times New Roman»
Офсетная бумага. Офсетная печать. Усл.печ.л. 20,25
Тираж 500 экз.**